

УДК 336.225
© 2015

А.І. ПАСТУШЕНКО,
аспірант

Дніпропетровський державний
аграрно-економічний університет
Україна
E-mail: pastushenko.89@mail.ru

**ОСОБЛИВОСТІ
УПРАВЛІННЯ ПРИБУТКОМ
АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ
У СУЧАСНИХ УМОВАХ**

Розглядаються основні напрями удосконалення формування, використання та управління прибутком аграрних підприємств у сучасних умовах. Визначена проблематика функціонування організаційно-економічного механізму підприємств та окреслені шляхи її вирішення. Обґрунтовано важливість прибутку, як основного індикатора ефективності діяльності підприємства. Виділено основні об'єкти управління прибутком підприємства в процесі його формування, розподілу і використання. Розкрито шляхи управління прибутком.

Ключові слова: прибуток, планування, витрати, розрахунок собівартості, управління прибутком, формування та розподіл прибутку підприємства, підвищення прибутку.

Проблема управління підприємствами аграрного сектору економіки є складною й багатогранною, оскільки має специфічні для галузі особливості. У сучасних економічних умовах підвищується рівень невизначеності та ризику, виникає необхідність у пристосуванні до ринкових умов, які постійно змінюються. У процесі формування й використання прибутку підприємство повинно виконувати різні завдання, враховуючи протиріччя між платоспроможністю й прибутковістю: з одного боку, збільшувати обсяг фінансових ресурсів для забезпечення постійної платоспроможності підприємства, а з іншого – гарантувати ефективність виробництва продукту і його конкурентоспроможність шляхом раціонального використання ресурсів.

Питання управління прибутком підприємства досліджено в роботах таких вітчизняних та іноземних науковців. Серед них: Г.А. Семенов, П.С. Березівський, О.В. Березін, І. О. Бланк, М.Д. Білик, А.В. Кендюхов, О.Р. Кривицька, О.В. Приказок, В.З. Бугай та інші. Однак в їх роботах ще не до кінця розкрито особливості управління прибутком аграрних підприємств у сучасних умовах.

Метою нашого дослідження було вивчення теоретичних підходів щодо управління прибутком аграрних підприємств.

Результати досліджень та їх обговорення. В умовах ринкової економіки одним з основних завдань є підтримання сталого рівня національної безпеки. Рівень національної економічної безпеки визначається рівнем безпеки певних секторів економіки. Для України сільське господарство є важливою складовою фінансової безпеки держави, адже це гарантує подальший економічний розвиток країні. Серед найважливіших показників, що характеризують фінансову безпеку підприємства, є прибуток.

Сьогодні рівень економічної безпеки аграрного підприємства в більшості регіонів України характеризується як низький. Це підтверджують негативні показники фінансового стану, ефективності функціонування сільськогосподарських підприємств, неповного використання ресурсів, низького рівня конкурентоспроможності підприємств та їх інноваційної активності. Протягом 2008–2012 рр. ми спостерігали тенденцію збільшення прибутку в Україні з діяльності сільськогосподарських підприємств. Але по-

чинаючи з 2013 року, зареєстровано значне зниження прибутку: 2012 р.– 26787,2 млн грн; 2013 р. – 14984,5 млн грн. За перше півріччя 2014 р. діяльність сільськогосподарських підприємств України стала взагалі збитковою (рис. 1).

Зниження прибутковості сільськогосподарських підприємств передусім спричинено неефективною політикою щодо формування і розподілу прибутку. Це відбувається через неврахування факторів, що безпосередньо на нього впливають [6].

У сучасних умовах не слід віддавати перевагу одному поясненню прибутку, а необхідно розглядати різні ситуації походження прибутку, які взаємно не виключають, а доповнюють одна одну.

Наприклад, Г.А. Семенов, А.М. Поддєрьогін та інші вважають, що прибуток підприємства – це фінансова категорія, якщо частина загального прибутку підприємства є результатом фінансової діяльності.

Прибуток, за К. Марксом, – це перетворена форма додаткової вартості, результат відношення між необхідним і додатковим робочим часом. У публікаціях останніх років І. А. Бланк одним із перших в Україні використовує поняття співвідношення ризику і доходу у своєму визначенні прибутку. На думку вченого, прибуток – це втілений у грошовій формі чистий дохід підприємця на вкладений капітал, що характеризує його винагороду за ризик здійснення підприємницької діяльності та є різницею між сукупним доходом і сукупними витратами в процесі здійснення цієї діяльності.

О.В. Лишиленко вважає, що прибуток – це джерело господарських засобів і відповідних резервів збільшення капіталу в результаті діяльності та фінансовий результат. За трактуванням О.М. Бандурко, прибуток – це перевищення доходів від діяльності підприємства над сумою видатків [7].

Процес формування і використання прибутку є досить складним і неоднозначним у зв'язку із специфікою аграрної галузі. Надзвичайна важливість прибутку для розвитку підприємства вимагає формування дієвого механізму управління ним.

Управління прибутком представляє со-

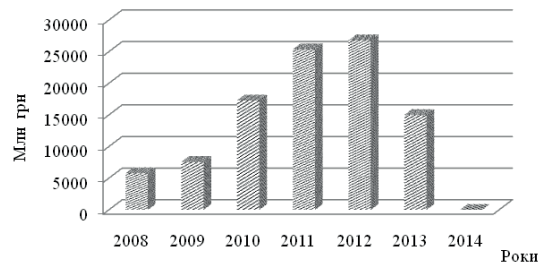

Рис. 1. Прибуток сільськогосподарських підприємств України

бою процес розробки, прийняття та реалізації ефективних управлінських рішень за всіма основними аспектами його формування, розподілу та використання на підприємстві. Управління прибутком – це оцінка та досягнення оптимального розміру прибутку й ефективності діяльності організації [2].

І.О. Бланк переконаний, що управління прибутком містить в собі процес пошуку і прийняття управлінських рішень за всіма основними аспектами його формування, розподілу і використання на підприємстві. Дії, що застосовуються в рамках механізму управління прибутком, носять характер управлінських рішень. У рамках механізму управління прибутком здійснюються такі дії:

- аналіз і моніторинг зовнішнього середовища;
- розробка стратегії підприємства;
- підготовка аналітичної інформації, на якій ґрунтується прийняття рішення щодо управління прибутком;
- прийняття рішення;
- аналіз і коректування рішення за необхідності.

Одним із головних аспектів, який має розглядатися в механізмі управління прибутком підприємства під час аналізу факторів впливу на прибуток, це можливість контролювати й управляти фактором [1].

С. Брігхем вважає, що управління прибутком є важливою частиною економіки господарюючого суб'єкта. Розподіл прибутку є зворотнім боком процесу виробництва [5].

Головною метою управління прибутком підприємства є визначення шляхів найбільш ефективного його формування та оптимального розподілу, що спрямовані на забезпе-

чення розвитку діяльності підприємства та зростання його ринкової вартості.

На рис. 2 відображені зміст та завдання управління формуванням прибутку підприємства.

Система управління формуванням прибутку включає такі складові:

- управління формуванням прибутку;
- аналіз складу та структури прибутку підприємства;
- управління використанням прибутку;
- аналіз тенденцій зміни обсягу й структури прибутку;
- установлення оперативного контролю за формуванням прибутку.

Можна виділити такі особливості формування прибутку сільськогосподарських підприємств, які впливають із особливостей їх діяльності:

1) вища ймовірність неотримання прибутку в результаті обставин, що не залежать від підприємства (епідемія, навала сарани, посуха, ураган);

2) частину прибутку спрямовують на придбання та утримання дорогих основних засобів;

3) формування прибутку відбувається залежно від періоду закінчення виробничого процесу, оскільки він не збігається з календарним роком;

4) за частиною продукції не формуються фінансові результати, бо вона надходить до

внутрішнього обороту, тобто спрямовується на внутрішньогосподарське споживання;

5) застосовується різний порядок формування і розподілу прибутку, тому що передбачено особливі організаційно-правові форми аграрних підприємств;

6) значний вплив на процес формування прибутку мають природно-кліматичні фактори (сезонність виробництва) [8, 9].

Надто важливим для сільськогосподарських підприємств є не лише управління формуванням прибутку, але й визначення схеми його розподілу. Вона має певну послідовність:

- підприємство, отримавши валовий прибуток, має сплатити всі податки, збори та обов'язкові платежі до державного бюджету, державних цільових фондів і у такий спосіб отримати чистий прибуток;
- наступним кроком є повернення боргів та сплата відсотків за одержані кредити;
- далі здійснюють виплати працівникам та керівництву;
- кошти, що залишилися, зазначаються в балансі як нерозподілений прибуток, який на розсуд власників, може бути віднесений до резервного фонду або ж витрачений на інвестиційні потреби [4].

У процесі управління прибутком враховують такі підходи:

- підвищення обсягів виробництва і реалізації товарів, робіт, послуг, що є осно-

Рис. 2. Управління формуванням прибутку

вним джерелом надходження прибутків;
 - проведення стимулюючих заходів, спрямованих на підвищення продуктивності праці персоналу;
 - впровадження системи управління витратами.
 - удосконалення планування розподілу фінансових ресурсів підприємства;
 - підвищення вимог до організації управління матеріальними ресурсами;
 - посилення ролі функції регулювання у формуванні кредитної політики;

- здійснення ефективного контролю фінансових результатів підприємств.

Реалізація запропонованих концептуальних підходів щодо розвитку механізму управління прибутком підприємства в системі управління фінансами підприємств сприятиме забезпеченню сталого розвитку підприємств необхідними і достатніми фінансовими ресурсами, що дозволить максимізувати чистий прибуток за припустимого рівня фінансових ризиків на сьогодні і в майбутньому [3].

Висновки

1. В умовах ринкової економіки прибуток є основою економічного та соціального розвитку підприємства. Постійне збільшення прибутку – це стає джерело фінансування розвитку виробництва, виплати дивідендів, створення резервних фондів, задоволення соціальних і матеріальних потреб працівників підприємства, благодійної діяльності.

2. Система управління прибутком має бути органічно інтегрована із загальною системою управління підприємством, оскільки прийняття управлінських рішень у будь-якій сфері діяльності підприємства впливає на рівень прибутку, який у свою чергу є основним джерелом фінансування розвитку підприємства та зростання доходів його власників.

3. Основними завданнями управління прибутком є: прогнозування та планування оптимального розміру прибутку, систематичний контроль за діяльністю організації, виявлення впливу суб'єктивних та об'єктивних факторів на фінансові результати, пошук та використання резервів збільшення суми прибутку та рентабельності. Основа механізму управління прибутком на підприємстві складають системи та методи його планування.

4. У сучасних умовах відбуваються зміни, що впливають на підходи до управління підприємством. Ці зміни відображають нову роль прибутку в діяльності підприємства.

Бібліографія

1. Березівський П.С. Проблемні аспекти управління прибутком сільськогосподарських підприємств / П.С. Березівський // Економічний простір. – 2009. – № 21. – С. 312–320.

2. Березіна О.В. Економіка підприємства / Березіна О.В., Березіна Л.М., Бутенко Н.В. – К.: Знання, 2009. – 350 с.

3. Білик М.Д. Методичні підходи до управління прибутком підприємства / Білик М. Д. // Формування ринкових відносин в Україні. – 2010. – № 11. – С. 42–45.

4. Булеев И.П. Формирование организационно-экономического механизма управления предприятием по обработке цветных металлов / Булеев И.П. – Донецк: ИЭП АН Украины, 1993. – 225 с.

5. Брігем Є.Ф. Основи фінансового менедж-

менту / Є.Ф. Брігем – К.: ВАКАО; Молодь, 1997. – 1000 с.

6. Державна служба статистики України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>

7. Лысенко Ю. Организационно-экономический механизм управления предприятием / Ю. Лысенко, П. Егоров // Экономика Украины. – 1997. – № 1. – С. 86–87.

8. Приказок О.В. Прибуток у формуванні фінансової безпеки сільськогосподарських підприємств / О.В. Приказок // Банківська справа. – 2009. – № 2. – С. 82–88.

9. Семенов Г.А. Фінансове планування і управління на підприємствах: навч. посібник / Семенов Г.А., Бугай В.З., Семенов А.Г. – К.: ЦУЛ, 2007 – 432 с.

Рецензент – доктор економічних наук,
професор Л.І. Катан